

16 aug 2026 verkondiging

Schriftlezing: Daniël 5

Gemeente van onze Heer Jezus Christus

Het zal je maar gebeuren. Je bent lekker aan het feesten, remmen los, en dan verschijnt er een hand die een geheimzinnige boodschap op de muur schrijft. Rembrandt heeft daar een prachtig schilderij van gemaakt.

Je ziet rechtsboven de hand en de tekens die de hand schrijft. Over die tekens zal ik zo nog iets vertellen. Opvallend is dat Rembrandt die letters in het licht zet, om te benadrukken dat het een boodschap van God is. Maar wat je vooral heel goed ziet in dat schilderij is de paniek van de koning. Rembrandt laat dat vooral zien aan die ogen. Zijn ogen puilen uit, ze lijken op steeltjes te staan.

Het verhaal vertelt dat heel plastisch: *De koning trok wit weg. Zijn gedachten brachten hem in verwarring.* Zo gaat dat, het is niet altijd een gebeurtenis zelf die je raakt, soms zijn het vooral je gedachten erover die je onrustig maken. *Hij stond te trillen op zijn benen en zijn knieën knikten.* Op het schilderij lijkt Belsassar plotseling te zijn opgestaan van zijn stoel. Van de schrik gooit hij met zijn rechterhand één van de bekers uit de tempel om. En als de koning schrikt, schrikken ook zijn tafelmanen, meer van hem dan van het teken, zo lijkt het.

Een teken aan de wand. Misschien zie je zelf ook wel eens 'een teken aan de wand.' Dat zeggen we als er iets onheilspellends gebeurt wat een voorteken lijkt van een grote verandering die je niet wilt. In kleine kring: "Het was teken aan de wand dat ze niet op mijn verjaardag kwam. Nu is het contact helemaal verbroken." Maar ook in het grote wereldgebeuren. De bestorming van het Capitool vond ik een teken aan de wand: de democratie in de VS staat lang niet zo sterk als wij denken. En de droogte in ons land en de natuurbranden in Europa kun je zien als een teken aan de wand: het gaat niet goed met ons klimaat.

Wat moet je met zo'n teken aan de wand? Ik denk dat onze impuls is dat we 'duiding' willen. Wat betekent het wat je ziet? En ergens hoop je dat er een deskundige is die zegt dat het allemaal wel meevalt.

Ook Belsassar wil duiding. Wie kan vertellen wat die tekens betekenen? Wie kan hem geruststellen? Daniël staat blijkbaar niet meer zo vooraan aan het hof. Maar gelukkig er is iemand, de koningin-moeder, die zich hem herinnert. En zo zien we Daniël weer staan op zijn vertrouwde plek, tegenover een koning van Babylonië. Hij staat daar dit keer als een profeet. Allesbehalve diplomatiek - 'die geschenken geef je maar aan een ander' - zegt hij waar het op staat. Voor de koning, maar misschien ook wel voor ons...

De duiding die Daniël geeft, daar komen we zo op. Eerst even een uitstapje over die vreemde woorden op de muur. Zijn dat echte woorden 'menee tekeel' of is het fantasietaal 'ozewiezewozewiezewalla'? Het zijn echte woorden. Daniël 5 is geschreven in het Aramees. En de woorden op de muur, zijn ook Aramees.

Kijken we nog even naar Rembrandt. Hij gebruikt de echte Aramese lettertekens. Maar hij haalt nog een trucje met die letters uit. Aramees schrijf je van rechts naar links, maar Rembrandt schrijft

ze van boven naar onder. Hij is op dat idee gekomen door zijn gesprekken met rabbijn Menasseh ben Israël. Die rabbijn veronderstelde dat de tekens niet in de gewone volgorde op de muur waren opgeschreven om het raadselachtige van de boodschap te benadrukken.

Hier zie je de woorden zoals ze in de grondtaal staan: מנא מנא תקל ופרסין
Je moet lezen van rechts naar links. 'Menee, menee, tekeel en parsien.'

Wat betekenen die woorden? Ze zijn dubbelzinnig, twee betekenissen. Dat heeft te maken met de manier waarop Aramees wordt opgeschreven. Namelijk met alleen medeklinkers. De klinkers kon je er zelf in hangen. Dat geeft ruimte voor meerdere betekenissen en woordspellen.

Menee, menee, tekeel en parsien. Dat zijn gewichtseenheden. Vrij vertaald betekent het: kilogram (menee), kilogram (menee), gram (tekeel), twee pond (parsien). Associatief zullen de eerste lezers van het bijbelboek Daniël gedacht hebben: die kilogram is Nebukadnesar, de zwaargewicht; die gram is Belsassar, de leeghoofd; en twee pond wil zeggen dat het rijk in tweeën verdeeld gaat worden. Maar die woorden kunnen behalve gewichtseenheden ook nog iets anders betekenen. Daniël legt het uit (zie het rechterrijtje). Menee komt van het werkwoord: tellen. Geteld heeft God. Tekeel komt van: wegen. Gewogen bent u. Perees komt van: verdelen. Verdeeld is uw koninkrijk. Tot zover de taalles vanmorgen.

Laten we eens kijken wat Daniëls zegt over die drie woorden van het teken aan de wand.
Die is voor de koning niet geruststellend.

1. Menee, geteld...

God heeft de dagen van uw koningschap geteld en er een einde aan gemaakt. (vs.26)

Slecht nieuws voor koning Belsassar. Maar nergens blijkt uit dat hij dat zich aantrekt of überhaupt dat hij het gelooft. Goed nieuws voor al die mensen die lijden onder zo'n waarden-loze koning. Toen en nu. Er komt een eind aan dictatuur, onderdrukking, zelfverrijking. Het houdt een keer op.

Maar je kunt er ook een beetje ongemakkelijk van worden. Onze God is toch een God die vergeeft, geduldig is, bij wie je altijd terug mag komen ook al heb je het nog zo verprutst. En hier zet God zo-
maar een streep. Het houdt op.

* Toch zie ik hier ook het geduld van God. De hele weg die hij met Nebukadnesar was gegaan en waar ook Belsassar van wist... Maar ook dat er twee keer staat 'geteld.' In gedachten zie ik God tellen, zoveel dagen is Belsassar koning. Hoelang nog? Hij telt nog een keer. 'Heb ik het wel goed gezien? Zit er dan echt niet meer in deze koning?' Nee, als je goed telt is het tekort.

* En ik zie hier de kracht van God. Het kwaad kan niet eindeloos voort kan woekeren. Hij stelt een grens. Hij is niet als een goeïge juf of meester die steeds maar dreigt 'als je dat nog één keer doet, stuur ik je eruit' en van wie iedereen weet 'dat doet ze/ie toch niet.' Het houdt een keer op. Omwille van de rechtvaardigheid is er een grens aan Gods geduld. Vergeving? Ja, 7 maal 70 maal. Herkansing? Ja, ga heen en zondig niet meer. Maar het kwaad moet stoppen. Daarom is er een eind aan Gods geduld.

2. Tekeel, gewogen

U bent gewogen en te licht bevonden. (vs.27)

God telt niet alleen maar. Hij weegt ook af wat Hij telt. Zoals vrouwe Justitia met die weegschaal. Misschien zijn er verzachtende omstandigheden die gewicht in de schaal leggen. Of juist iets verzwarends, het is al de zoveelste keer. Wat heeft koning Belsassar eigenlijk gedaan dat hij radicaal wordt afgeschreven door God? Zijn vader was ook geen lieverdje en toch bleef God met hem bezig. Je leest daar een paar dingen over.

* Belsassar wist hoe de God van Israël is. Zijn vader kende die God nog niet en moest door schade en schande ontdekken. Maar Belsassar wist van zijn vader dat God hooghartigheid en overmoed niet accepteert. Hoe machtig een koning ook is, God staat boven het koningschap van mensen. En als je dat als koning weigert in te zien of domweg vergeet, dan gaat het mis. Belsassar wist het. En toch... (vs.22)

* Belsassar heeft zichzelf boven de Heer van de hemel verheven. Hij waande zich hoger dan God zelf. Hij heeft de spot gedreven met de voorwerpen uit de tempel. Nebukadnesar had ze geroofd en in zijn tempels neergezet. Dat was al verschrikkelijk, maar je kunt denken: dat is nu eenmaal oorlog. Maar deze koning heeft met zijn dronken kop heeft ze laten brengen voor zijn orgie en heeft Jan en alleman en vrouw eruit laten drinken. Wat een minachting voor God spreekt daaruit...

* En met het goud en zilver van Gods tempel in zijn handen heeft hij goden van goud en zilver geëerd. Door het hele OT heen is dat één van de dingen waar je God mee op zijn ziel trapt. Aanbidden van goden van hout en steen en zilver en goud. De hemelse God doet alles voor ons. Hij geeft ons de levensadem. Hij bepaalt al je doen en laten. En dan ga jij je heil zoeken bij dode objecten die misschien wel kostbaar zijn maar ze kunnen niks. Ze zien niets, ze horen niets, ze weten niets. Wat een belediging van God als je daar je heil zoekt en als je die negoden aanbidt.

Het teken aan de wand zegt dan ook: God heeft dit alles afgewogen. En Hij kan maar tot één conclusie komen: te licht, leeg, deze man kan geen koning meer zijn.

Een hoopvolle boodschap voor ieder die lijdt onder slechte heersers. Zoals de eerste ontvangers van het boek Daniël. Het zal ze bemoedigd hebben. Er komt een eind aan de tirannie. Ik moet terugdenken aan onze serie vanuit Openbaring. Daar zag je hoe het kwaad rondraasde maar ook dat het begrensd was en niet eindeloos door kan gaan. Dat geldt uiteindelijk ook voor de God-loze heersers van onze tijd. Maar wat kunnen ze een kwaad aanrichten zolang ze er nog zijn...

Hoopvol dus. Maar het beeld van God met die weegschaal triggert ook. Hoe kijkt God naar ons leven? Wat nu als Hij ons leven op de weegschaal legt?

Ook wij weten 'Ik ben jullie God. Heb mij lief boven alles en een ander als jezelf.' Geven wij God de eer die Hem toekomt? We zullen er niet zo'n bende van maken als Belsassar. Maar Hem eren als degene die ons het leven geeft en al ons doen en laten bepaalt... En wij knielen niet voor stenen beeldjes. Maar we zijn misschien wel geneigd om ons vertrouwen eerder te stellen op geld, op bezit, dan op God. We hebben het elke dag weer nodig om te bidden: 'Neem mij aan zoals ik ben. Wek in mij wie ik zal zijn. Druk uw zegen op mijn hart en leef ik mij.' (LB 833) Ik geloof dat dat de goede soort nederigheid is. Je mag er zijn voor God zoals je bent. En tegelijk moet je je steeds weer kritisch zijn op jezelf en God vragen om je om te vormen naar zijn beeld.

3. Perees, verdeeld

uw koninkrijk is verdeeld en aan de Meden en Perzen gegeven (vs.28)

Na het oordeel 'geteld, gewogen en te licht bevonden' volgt het vonnis. Het Babylonische rijk zal verdeeld worden onder de Meden en de Perzen. Dat betekent einde van koning Belsassar. Een einde wat nog diezelfde nacht komt. Waarschijnlijk rommelt het al lang in het koninkrijk en is nu de tijd gekomen dat een ander de macht grijpt.

En dan gaat het verhaal eigenlijk heel raar verder. Je zou verwachten: de koning wordt razend om het oordeel wat Daniël hem aanzegt en hij laat Daniël onthoofden. Of: de koning komt tot inkeer, hij betuigt spijt, hij gaat het anders doen vanaf nu. Maar niets van dat alles. We lezen dat hij gewoon Daniël beloont zoals hij had beloofd. (Het was natuurlijk een waardeloze beloning. Belsassar wordt diezelfde nacht nog vermoord.) De koning reageert alsof Daniël een mooi kunstje had gedaan en alsof dat vreselijke teken aan de wand er nooit was geweest.

Misschien is dat wel de grootste valkuil. Je ziet een teken, een teken aan de wand. Een teken dat het niet goed gaat. Dat kan in je eigen kring zijn, iets waar je een niet-pluis-gevoel bij krijgt. Maar ook op het wereldtoneel zijn er bewegingen die beslist onheilspellend zijn.

Wat je zou moeten doen, is: de boodschap toelaten in je leven. Je afvragen: wat vraagt dit van mij? Wat kan ik doen om het tij te keren? Wat kan ik doen om sterk te staan als dat onheil echt komt? Wat zijn mijn diepste waarden waar ik voor wil staan?

De valkuil is dat je niets doet. Je sluit je ogen voor de dreiging. Je denkt: het zal allemaal wel meevallen. Of je denkt: ik kan er toch niks aan doen. Maar dat is niet waar het evangelie ons toe uitdaagt. God vraagt van ons dat we wakker, waakzaam zijn. Dat we bidden en het goede doen. We moeten ons niet in slaap laten sussen, maar de onrust toelaten. En er iets mee doen om wille van zijn koninkrijk.

Amen.

luisteren 'Maak mijn hart onrustig' (Joy Wielkens - Petrus)

<https://www.youtube.com/watch?v=aZ1oRp3esEM>